

Bescherming van persoonsgegevens in België

INHOUDSTABEL

Enkele nuttige definities.....	5
Voorafgaande formaliteit.....	8
Verzameling van gegevens	10
Onder welke voorwaarden mogen persoonsgegevens worden verwerkt ?.....	12
Gevoelige gegevens	15
Wat te doen met de verzamelde gegevens ?	17
Rechten van de betrokken personen.	18
Overzending van gegevens aan het buitenland.	22

BESCHERMING VAN PERSOONSGEGEVENS IN BELGIË

De spectaculaire ontwikkeling van de informatie- en communicatietechnologieën biedt veel mogelijkheden en talrijke voordelen. Het gebruik van de computer en van telecommunicatienetwerken (internet) verhoogt de doeltreffendheid van de diensten en vergemakkelijkt vaak het dagelijkse leven. De aanwending van die technologieën houdt evenwel ook nieuwe gevaren in voor de persoonlijke levenssfeer en voor de vrijheden vaneenieder.

De verspreide gegevens hebben in een groot aantal gevallen betrekking op natuurlijke personen. Gegevensbanken of bestanden met persoonlijke gegevens worden aangelegd, aangewend, meegedeeld, verkocht. Het is voortaan moeilijk te weten wie gegevens heeft over wie en wat hij ermee doet. Het individu heeft niet langer de controle over de gegevens die hem betreffen. Om die reden wordt het gevaar voor misbruik steeds groter.

Sedert 1992 bestaat in België een wet die de bescherming van het individu waarborgt ten aanzien van het gebruik van persoonlijke gegevens die hem betreffen. De wet heeft met betrekking tot het gebruik van persoonsgegevens een verplichting tot transparantie ingevoerd: de personen van wie gegevens worden verwerkt, moeten daarvan op de hoogte worden gebracht, de personen die de gegevens verwerken, moeten zich identificeren en meedelen waarom zij die gegevens verwerken. In de wet zijn tevens de regels voor het gebruik van de persoonsgegevens vastgelegd, te weten wat met de ingewonnen gegevens mag of moet gebeuren. Op grond van de wet zijn eveneens nieuwe rechten ingevoerd voor de personen die zijn opgenomen in gegevensbestanden of gegevensbanken: recht op inzage van de geregistreerde gegevens, recht op verbetering ervan, op verzet, ...

Op 24 oktober 1995 is een Europese richtlijn (wetgevende norm) goedgekeurd met het oog op de harmonisatie van de regels inzake de bescherming van persoonsgegevens op het volledige grondgebied van de Europese Unie. Net zoals alle andere lidstaten moest België de beginselen van die richtlijn in Belgisch recht omzetten. De wet van 8 december 1992 (hierna de privacywet) (Belgisch Staatsblad 18 maart 1993) is daardoor grondig gewijzigd door de wet van 11 december 1998 (Belgisch Staatsblad. 3 februari 2001). Ze werd daarna nog verder gewijzigd door onder meer de wet van 26 februari 2003 (Belgisch Staatsblad van 26 juni 2003)¹

Deze algemene nota houdt rekening met de beschermingsregels die in België van kracht zijn sinds wijzigingen aan de privacywet zijn doorgevoerd. Deze nota gaat echter niet over de invoering van sectorale comités binnen de Commissie

¹ Zie ook het koninklijk besluit van 13 februari 1990 houdende uitvoering van de wet van 8 december 1992 (Belgisch Staatsblad van 13 maart 2001).

noch over de regels die eigen zijn aan bepaalde materis (registratie van kredieten, telecommunicatie, enz...) . Er is hierover trouwens verdere informatie beschikbaar op de website van de Commissie (<http://www.privacycommission.be>) .

Deze toelichting is dus niet exhaustief en voor een volledige informatie blijft het dan ook noodzakelijk de wetteksten of andere documentatie te raadplegen op de site van de Commissie (<http://www.privacycommission.be>).

ENKELE NUTTIGE DEFINITIES

Wat zijn persoonsgegevens?

Onder persoonsgegevens wordt iedere informatie betreffende een geïdentificeerd of identificeerbaar natuurlijk persoon verstaan (de "betrokkene" genoemd).

Het kan gaan om de naam van een persoon, een foto, een telefoonnummer (zelfs een telefoonnummer op het werk), een code, een bankrekeningnummer, een e-mailadres, een vingerafdruk, ...

Het begrip beperkt zich niet tot gegevens die de persoonlijke levenssfeer van personen betreffen. Zelfs de gegevens die betrekking hebben op het professionele of openbare leven van een persoon worden als "persoonsgegevens" beschouwd.

Alleen de gegevens die een natuurlijk persoon betreffen worden in aanmerking genomen en niet die betreffende een rechtspersoon of een vereniging (civiele of commerciële vennootschap of een v.z.w.).

Wie is de "betrokken persoon"?

Ieder van ons is een betrokken persoon. Zodra een persoon een formulier invult, een bestelling doet, een plaats reserveert voor een concert of een treinkaartje reserveert, een kredietkaart gebruikt, zich inschrijft voor een cursus of in een sportclub, zich laat hospitaliseren, een boek leent van een openbare bibliotheek of een videocassette van een videotheek, zijn gsm-nummer mededeelt, worden persoonsgegevens verstrekt.

De wet maakt geen onderscheid tussen Belgen en niet-Belgen.

Wat wordt onder verwerking van gegevens verstaan ?

Onder verwerking wordt verstaan elke bewerking of elk geheel van bewerkingen met betrekking tot persoonsgegevens. De betrokken bewerkingen zijn bijzonder gevarieerd en hebben betrekking op de verzameling van gegevens, de bewaring, het gebruik, de wijziging, de mededeling ervan, enz. Telkens wanneer een persoon wordt gevraagd een antwoordstrookje in te vullen, wordt zulks beschouwd als een verwerking van gegevens door de persoon die de gegevens zal verzamelen. Een hotel dat de mogelijkheid biedt om via internet te reserveren verwerkt eveneens gegevens wanneer het de naam van de klant, de datums van het verblijf van de persoon en zijn kredietkaartnummer registreert. De gemeente

die de naam van de personen die een bouwaanvraag indienen doorgeeft aan een aannemer die hen reclame wenst toe te zenden, verwerkt eveneens persoonsgegevens.

De wet is van toepassing zodra de verwerking van persoonsgegevens, zelfs gedeeltelijk, geschiedt aan de hand van geautomatiseerde procédés. Die geautomatiseerde procédés hebben betrekking op alle informatietechnologieën: informatica, telematica, telecommunicatienetwerken (internet). De wet is dus bijvoorbeeld van toepassing op een geïnformatiseerde gegevensbank waarin de klanten of de leveranciers van een vennootschap zijn geregistreerd, op het register voor de inschrijvingen van voertuigen dat de administratie bijhoudt, op de elektronische lijst van de verrichtingen op een bankrekening, op het geïnformatiseerde bestand van het personeel van een onderneming of van de kinderen die in een school zijn ingeschreven, enz. Maar de wet is eveneens van toepassing zodra een enkele verwerking aan de hand van een geautomatiseerd middel wordt verricht. Zo moet het agentschap voor tewerkstelling dat het curriculum vitae van kandidaten in de geschreven versie bijhoudt maar per fax aan werkgevers toezendt, de voorschriften van de wet naleven met betrekking tot alle bewerkingen die het met de ontvangen curricula vitae verricht zijn (bewaren, klasseren, verzenden ervan).

Wanneer de verwerkingen van de gegevens worden uitgevoerd zonder gebruik te maken van geautomatiseerde procédés (inzonderheid op papier of op microfiches) moet de wet toch worden nageleefd ingeval de gegevens zijn opgenomen of zijn bestemd te worden opgenomen in een manueel bestand, te weten in een geheel waarin de gegevens op grond van specifieke criteria kunnen worden geraadpleegd (bijvoorbeeld een alfabetische rangschikking op grond van de naam van de personen).

Wie is de verantwoordelijke voor de verwerking?

Het is heel belangrijk te weten wie door de wet als "verantwoordelijke voor de verwerking" wordt beschouwd. Het is immers die persoon welke is belast met bijna alle verplichtingen die de wet stelt om de bescherming van de verwerkte gegevens te waarborgen. Hij wordt derhalve aansprakelijk gesteld in geval van moeilijkheden. De verantwoordelijke voor de verwerking is eveneens de belangrijkste gesprekspartner van de betrokken personen en van de controle instanties.

Voor de wet is de verantwoordelijke voor de verwerking de persoon die de doelstellingen en de middelen voor de verwerking van de gegevens vastlegt. Het kan een natuurlijk persoon of een rechtspersoon zijn, een feitelijke vereniging of een openbaar bestuur.

Ingeval het doel en de middelen voor de verwerking krachtens een wet, een decreet of een ordonnantie zijn bepaald, is de verantwoordelijke voor de verwerking de natuurlijke persoon, de rechtspersoon, de feitelijke vereniging die of het openbaar bestuur dat krachtens de wet, het decreet of de ordonnantie als dusdanig is aangewezen.

Gevallen waarin de wet op de bescherming van gegevens niet van toepassing is

Deze wet is niet van toepassing op de verwerking van persoonsgegevens die *in het kader van activiteiten met uitsluitend persoonlijke of huishoudelijke doeleinden* wordt verricht. Dat is bijvoorbeeld het geval bij een privaat adressenbestand of bij een persoonlijke elektronische agenda. Dat soort bestanden mag worden bijgehouden zonder rekening te houden met de wet op de bescherming van persoonsgegevens.

In een aantal andere gevallen is alleen voorzien in een gedeeltelijke toepassing van de wet. Zulks is het geval bij verwerkingen van persoonsgegevens *voor uitsluitend journalistieke, artistieke of literaire doeleinden*. Een aantal bepalingen mag niet worden toegepast op die verwerkingen teneinde te zorgen voor een evenwicht op het stuk van de bescherming van de vrije meningsuiting.

Ook voor de verwerkingen die in het kader van de openbare veiligheid worden verricht (door de Veiligheid van de Staat, ...) gelden gedeeltelijke uitzonderingen.

VOORAFGAANDE FORMALITEIT

Aangifte van de verwerkingen en openbaar register

Vooraleer een volledig of gedeeltelijk geautomatiseerde verwerking te verrichten (bijvoorbeeld vooraleer te beginnen met de verzameling van persoonsgegevens) moet de verantwoordelijke voor de verwerking bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer aangifte doen van de verwerking. Een aangifte dient niet voor het aanvragen van een vergunning of een toelating maar is exclusief bedoeld voor het aangeven van een verwerking. Er is, behalve in zeer uitzonderlijke gevallen, in België geen enkele toelating nodig om een verwerking op persoonsgegevens te verrichten.

Het aangiftedocument is rechtstreeks toegankelijk op de site van de Commissie (<http://www.privacycommission.be>). Een formulier op papier en de uitleggende bijlagen zijn ook verkrijgbaar op de site of kunnen ook worden verkregen op telefonische aanvraag (02/213.85.40) of schriftelijke aanvraag (Hoogstraat 139, 1000 Brussel) aanvraag bij de Commissie. Voor elke aangifte moet een bijdrage worden betaald: 25 euro als de aangifte via internet wordt verricht, 125 euro als de aangifte aan de hand van het papieren formulier wordt gedaan.

Alle inlichtingen vermeld in de aangifte, worden in een openbaar register opgenomen. Eenieder kan dat register vrij raadplegen ter plaatse in de lokalen van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer of op afstand via internet. Er kan eveneens worden gevraagd om een uittreksel uit het register te ontvangen.

Inhoud van de aangifte

De aangifte bevat een omschrijving van de kenmerken van de verwerking. De volgende gegevens moeten erin zijn vermeld:

- de benaming van de verwerking;
- de doeleinden;
- de categorieën van verwerkte gegevens (niet de gegevens zelf);
- Eventuele wettelijke of reglementaire basissen om die te kunnen verwerken;
- de categorieën van ontvangers aan wie de gegevens kunnen worden verstrekt;
- de waarborgen die aan de mededeling van gegevens aan derden verbonden moeten zijn;
- de wijze waarop de personen op wie de gegevens betrekking hebben, daarvan in kennis worden gesteld;

- aan wie de betrokken personen zich kunnen richten voor hun recht op inzage en de maatregelen genomen om de uitoefening te vergemakkelijken;
- de categorieën van gegevens bestemd om naar het buitenland te worden overgezonden, de landen van bestemming; en de redenen waarom de doorgifte van persoonsgegevens naar landen die geen passend beschermingsniveau bezitten, toch plaatsvindt;
- de termijn waarna de gegevens niet meer mogen worden bewaard, gebruikt of verspreid.
- organisatorische en technische veiligheidsmaatregelen.

Uitzonderingen op de verplichting tot aangifte

Naast het gegeven dat manuele verwerkingen (op papier of op microfiche) niet moeten worden aangegeven, is een reeks geautomatiseerde verwerkingen van gegevens vrijgesteld van de verplichting tot aangifte, voor zover ze de door het koninklijk besluit van 13 februari 2001 (Belgisch Staatsblad van 13 maart 2001) opgelegde voorwaarden naleven, te weten :

- verwerkingen verricht door een vennootschap met het oog op het personeelsbeheer;
- verwerkingen met het oog op het beheer van de lonen van het personeel;
- verwerkingen betreffende de boekhouding;
- verwerkingen die betrekking hebben op het beheer van de klanten of van de leveranciers;
- verwerkingen verricht door een stichting of door een VZW betreffende de leden ervan, de begunstigers ervan en de personen met wie de verantwoordelijke regelmatige contacten onderhoudt;
- verwerkingen verricht door scholen en door onderwijsinstellingen die hun leerlingen en studenten betreffen.

Zelfs indien de verantwoordelijke voor die verwerkingen van de verplichting tot aangifte is vrijgesteld, moet hij dezelfde inlichtingen als die opgenomen in de aangifte toch ter beschikking stellen van de persoon die daarom vraagt. Het betreft hier zeker geen nutteloze taak, maar een element dat bijdraagt tot een goed intern gegevensbeheer.

VERZAMELING VAN GEGEVENS

Welke verplichtingen moet een persoon nakomen ingeval hij persoonsgegevens wenst te verzamelen?

De verzameling moet *eerlijk* gebeuren. Zulks betekent dat transparant moet worden gehandeld: de persoon die de gegevens verzamelt, moet aangeven waarom hij persoonsgegevens wil verkrijgen. Hij mag niet doen geloven een bepaald doel na te streven terwijl hij met de verzamelde gegevens andere bedoelingen heeft. Er mag ook niet worden gehandeld zonder medeweten van de betrokken personen (bijv. als u via een website een bestelling plaatst en u daardoor uw persoonsgegevens moet meedelen, moet die website een rubriek voorzien waar u op de hoogte wordt gebracht wat er met uw gegevens zal gebeuren. Deze rubriek wordt meestal 'privacypolicy' genoemd).

Aan de personen bij wie de gegevens worden verzameld, moet *informatie* worden *verstrek*t, tenzij deze personen reeds op de hoogte zijn. Naast hetgeen reeds is gesteld met betrekking tot de doelstellingen van de verzameling, moeten volgende gegevens worden verstrekt:

- de naam en het adres van de verantwoordelijke voor de verwerking en eventueel van zijn vertegenwoordiger in België;
- de ontvangers of de categorieën van ontvangers van de gegevens (personen aan wie de gegevens worden meegedeeld);
- het al dan niet verplichte karakter van het antwoord en de eventuele gevolgen van niet-beantwoording;
- het recht van eenieder op toegang tot en verbetering van de persoonsgegevens die op hem betrekking hebben;
- indien de gegevens worden verwerkt met het oog op direct marketing (reclameacties), moet aan de betrokken personen worden meegedeeld dat zij beschikken over het recht om zich kosteloos tegen een dergelijke verwerking te verzetten.

Wie die informatie niet verstrekt wanneer hij gegevens verzamelt, kan worden gestraft met een boete van 550 tot 550.000.

Welke gegevens mogen worden verzameld?

Er mogen enkel gegevens worden verzameld die *relevant en noodzakelijk* zijn rekening houdend met de aangekondigde doelstelling, bijvoorbeeld:

- een handelaar mag de naam en het adres van zijn klanten vragen teneinde hen facturen toe te sturen of hen over zijn commerciële activiteiten te informeren. Hij heeft echter geen reden om de geboortedatum of het beroep van zijn klanten te vragen;
- voor een school is het niet noodzakelijk om naar het loon van de ouders te vragen;

- het is evenmin nodig te vragen naar de burgerlijke staat van een persoon om voor hem een telefoonlijn te openen, hem in te schrijven in de openbare bibliotheek of om hem een kabelabonnement uit te reiken;
- de dienst psycho-sociale begeleiding verbonden aan een school mag niet systematisch bij alle ouders van de begeleide klassen informatie verzamelen over de gezondheidstoestand en de medische voorgeschiedenis van de gezinsleden.

Bepaalde *gegevens die van gevoelig aard* mogen niet worden verzameld. Het gaat in dit verband om gegevens met betrekking tot ras, politieke opvattingen, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuiging, lidmaatschap van een vakvereniging, gezondheid, seksuele leven, verdenkingen, vervolgingen, strafrechtelijke of bestuurlijke veroordelingen. Het is in beginsel verboden deze gegevens te verzamelen. Bepaalde uitzonderingen worden echter toegestaan (zie "gevoelige gegevens"). Personen die niet-noodzakelijke of verboden gegevens vragen, kunnen worden gestraft met een boete van 550 tot 550.000 euro.

Mogen gegevens bij derden worden ingewonnen?

Het is niet altijd verplicht zich tot de betrokken personen te wenden om over hen gegevens te verkrijgen. De gegevens kunnen worden bekomen bij een derde (bijv. een huisarts stuurt de gegevens van een patiënt naar een specialist) of bij instellingen of maatschappijen die over gegevensbanken beschikken die zij mogen meedelen (een uitzendbureau kan bijv. worden gevraagd naar een lijst met het curriculum vitae van de personen die aan een gewenst beroepsprofiel beantwoorden).

In dit geval moeten de volgende gegevens aan de betrokken personen *worden meegedeeld*, tenzij zij daarvan reeds op de hoogte zijn :

- de naam en het adres van de nieuwe verantwoordelijke voor de verwerking (de persoon die de gegevens heeft verkregen) en eventueel van zijn vertegenwoordiger in België;
- de doelstellingen van de verwerking van de gegevens;
- de categorieën van de betrokken gegevens;
- de ontvangers of de categorieën van ontvangers van de gegevens (personen aan wie de gegevens worden meegedeeld);
- het recht van eenieder op toegang tot en op verbetering van de gegevens die hem betreffen;
- indien de gegevens worden verwerkt met het oog op direct marketing (reclameacties), moet aan de betrokken personen worden meegedeeld dat zij beschikken over het recht om zich kosteloos tegen een dergelijke verwerking te verzetten. Er geldt evenwel een *vrijstelling van deze verplichting* indien het onmogelijk is of onevenredig veel moeite kost de betrokken persoon in te lichten. Maar indien (later) contact wordt

opgenomen met een of meer betrokken personen, moeten op dat tijdstip de hierboven vermelde gegevens worden meegedeeld.

De persoon die aangeeft dat de betrokken personen onmogelijk kunnen worden ingelicht of zulks onevenredig veel moeite kost, moet zich rechtvaardigen bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Hij voegt die verantwoording bij de aangifte die hij moet doen alvorens met de verwerking te beginnen (zie "voorafgaande formaliteit").

ONDER WELKE VOORWAARDEN MOGEN PERSOONSgegevens WORDEN VERWERKT?

Om persoonsgegevens te mogen verwerken (m.a.w. ze te verzamelen, te gebruiken, te beheren, mee te delen,... zie "Enkele nuttige definities"), moet aan twee voorwaarden zijn voldaan: een specifieke en gerechtvaardigde doelstelling nastreven en zich in een van de zes hieronder omschreven gevallen bevinden.

Op voorwaarde dat een specifieke en gerechtvaardigde doelstelling wordt nagestreefd...

De persoonsgegevens mogen slechts worden verzameld met het oog op een of meer specifieke doelstellingen. Zij mogen slechts worden gebruikt in overeenstemming met die doelstellingen. Bovendien moeten die doelstellingen gerechtvaardigd zijn.

Een of meer specifieke doelstellingen: er mogen geen persoonsgegevens worden verzameld en er mag niet worden beslist ze te gebruiken zonder een nauwkeurig bepaalde doelstelling. Deze doelstelling wordt bij het begin vastgelegd en bepaalt het verdere verloop van de activiteiten. Op grond van de nagestreefde doelstelling kan worden vastgesteld welke gegevens mogen worden verzameld, wat met de gegevens mag worden gedaan, of ze mogen worden meegedeeld en aan wie, enz...

Er mogen alleen handelingen worden verricht die beantwoorden aan de nagestreefde doelstellingen en daarmee verenigbaar zijn. Als verenigbaar wordt beschouwd datgene wat bij wet is bepaald en wat de betrokken persoon *redelijkerwijs* mag verwachten.

Personen die de oorspronkelijk aangekondigde doelstelling niet in acht nemen en die gegevens gebruiken voor andere, met deze doelstelling onverenigbare doeleinden, maken oneigenlijk gebruik van de verwerking en kunnen worden gestraft met een boete van 550 tot 550.000 euro.

Dat is bijvoorbeeld het geval bij:

- de burgemeester van een gemeente die als voorzitter van de raad van bestuur van de gemeentelijke kinderdagverblijven en rusthuizen toegang heeft tot de lijsten van de ingeschrevenen in deze instellingen en deze lijsten gebruikt voor zijn verkiezingscampagne (waarbij hij in zijn drukwerk vermeldt "Ik hecht veel belang aan de kwaliteit van de kinderopvang" of "De situatie van de bejaarden behoort tot mijn prioriteiten", al naargelang de lijst die hij gebruikt);

- de fitnessclub die zijn ledenlijst verkoopt aan een bedrijf dat vermageringskuren aanbiedt;
- de oogarts die de namen van zijn patiënten doorgeeft aan een bedrijf dat gespecialiseerd is in de verkoop van contactlenzen (hij mag daarentegen zijn dossiers wel doorgeven aan een collega van wie hij de mening wil weten);
- het grootwarenhuis dat zijn bestand waarin alle aankopen geregistreerd staan van elke klant die een getrouwheidskaart met punten heeft, verkoopt aan een marketingbedrijf dat van elke geregistreerde persoon de voorkeuren inzake voeding, drank, hygiëne, aangekochte hoeveelheid en het merk van de gekozen producten wil kennen.

Een gerechtvaardigde doelstelling: om te worden toegestaan moet de doelstelling die wordt nagestreefd voor de verwerking van persoonsgegevens, gerechtvaardigd zijn. Dit betekent dat een evenwicht moet bestaan tussen het belang van de verantwoordelijke voor de verwerking en de belangen van de personen op wie de verwerkte gegevens betrekking hebben. Een doelstelling die een bovenmatige schending zou zijn van de persoonlijke levenssfeer van de betrokken personen, wordt niet als gerechtvaardigd beschouwd.

Bijvoorbeeld:

- het samenstellen van een bestand met bijna-zestigsters om hen op hun zestigste verjaardag documentatie toe te sturen over een verzekering die tegemoet komt in de kosten van een begrafenis of crematie, «omdat het tijd wordt hierover na te denken», kan eveneens niet als gerechtvaardigd worden beschouwd. Het nadeel dat de personen ondervinden is ongetwijfeld groter dan het commerciële belang van de verantwoordelijke voor de verwerking.

... En op voorwaarde dat een van de volgende gevallen zich voordoet

Persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt:

- indien de betrokken persoon zijn ondubbelzinnige TOESTEMMING heeft gegeven. De toestemming is enkel geldig indien het een vrijwillig gegeven toestemming betreft (met andere woorden ingeval zij werd gegeven zonder dat druk werd uitgeoefend), een specifieke (de toestemming moet betrekking hebben op een nauwkeurig bepaalde verwerking) en zij met kennis van zaken is gegeven (de persoon heeft alle nuttige informatie betreffende de voorgenomen verwerking ontvangen). De toestemming

moet niet noodzakelijk schriftelijk worden gegeven maar dan stelt zich wel het probleem van de bewijslast voor;

- of indien de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een OVEREENKOMST of voor de uitvoering van precontractuele maatregelen die de betrokken persoon heeft gevraagd. Dat is het geval bij de registratie van gegevens die nodig zijn om een dienst te kunnen factureren, om krediet te verlenen, om een verzekeringspolis af te sluiten, enz.;
- of indien de verwerking bij WET, decreet of ordonnantie is vereist. Dat is bijvoorbeeld het geval voor de verplichting van de werkgever om aan de sociale zekerheid bepaalde gegevens betreffende zijn personeel mee te delen;
- of indien de verwerking noodzakelijk is om een VITAAL BELANG van de betrokken persoon te vrijwaren. Dat is het geval bij het bewusteloze slachtoffer van een ongeval over wie medische gegevens (in het bijzonder de resultaten van bloedonderzoeken) worden verzameld met het oog op zijn verzorging;
- of indien de gegevensverwerking noodzakelijk is voor de vervulling van een TAAK VAN OPENBAAR BELANG of die deel uitmaakt van de uitoefening van het openbaar gezag. In dit verband heeft de NMBS het recht een register bij te houden van de houders van een treinabonnement en is de Post gemachtigd een bestand te maken van de adreswijzigingen teneinde haar de mogelijkheid te bieden de post verder te bezorgen in geval van verhuizing.
- of indien de gegevensverwerking noodzakelijk is om een GERECHTVAARDIGD BELANG van de verantwoordelijke of van een derde te behartigen, op voorwaarde dat het belang of de rechten van de betrokken persoon niet zwaarder doorwegen. De verwerking is toegestaan indien het belang van de samensteller om de gegevens te verwerken hoger is dan het belang van de geregistreerde persoon om die gegevens niet te verwerken.

GEVOELIGE GEGEVENS

Welke gegevens?

Bepaalde persoonsgegevens zijn van meer gevoelige aard dan andere. De naam en het adres van een persoon zijn eigenlijk onschuldige gegevens maar dit geldt niet voor zijn politieke overtuigingen, seksuele voorkeuren of zijn gerechtelijk verleden. De wet regelt de registratie en het gebruik van deze gevoelige gegevens op veel striktere wijze.

Het gaat om gegevens betreffende ras, politieke opvattingen, godsdienstige of levensbeschouwelijke overtuigingen, lidmaatschap van een vakvereniging, gezondheid, seksuele leven, verdenkingen, vervolgingen of strafrechtelijke of bestuurlijke veroordelingen.

Verboden gegevens...

Het is in beginsel verboden de hierboven omschreven gegevens te verzamelen, teregistreren of te vragen ze mee te delen. Personen die dat doen, kunnen worden gestraft met een boete van 550 tot 550.000 euro en in geval van herhaling met een gevangenisstraf van 3 maanden tot 2 jaar.

... behalve in zeer specifieke gevallen

Deze gegevens mogen in nauwkeurig omschreven gevallen echter wel worden verwerkt.

Toegestane gevallen:

Met uitzondering van de gegevens betreffende de verdenkingen, vervolgingen en veroordelingen, kunnen de gevoelige gegevens worden verwerkt na *schriftelijke* toestemming van de betrokken persoon. Die uitzondering geldt evenwel niet ingeval de verantwoordelijke voor de verwerking de huidige of potentiële werkgever is van de betrokken persoon of wanneer deze laatste zich in een afhankelijke positie bevindt ten aanzien van de verantwoordelijke voor de verwerking die hem belet vrij te weigeren om zijn instemming te verlenen. In een dergelijke situatie wordt de schriftelijke toestemming toch aanvaard indien daardoor aan de betrokken persoon een voordeel kan worden verleend.

Die gegevens mogen ook worden verwerkt indien dat noodzakelijk is om zorgen te verstrekken (de verwerking moet dan gebeuren onder toezicht van een

persoon werkzaam in de gezondheidszorg), indien de verwerking vereist is krachtens de arbeidswetgeving, indien de verwerking betrekking heeft op gegevens die de betrokken persoon duidelijk heeft bekendgemaakt (vb. het lidmaatschap van een politieke partij van een persoon die een verkiezingscampagne heeft gevoerd), indien de verwerking noodzakelijk is voor wetenschappelijk onderzoek, enz.

Politieke partijen, congregaties, vakbonden, ziekenfondsen en andere instellingen mogen uiteraard de gegevens van hun leden registreren en gebruiken. Zij mogen die gegevens evenwel niet meedelen aan derden zonder toestemming van de betrokken personen.

De gegevens betreffende verdenkingen, vervolgingen en veroordelingen mogen worden verwerkt door een overheidsinstantie indien dat noodzakelijk is voor de uitoefening van haar taken, door een advocaat voor de verdediging van zijn cliënten, door iedere persoon voor het beheer van zijn eigen geschil of indien het noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de bij wet vastgestelde doelstellingen.

Bijkomende voorzorgsmaatregelen

Voor al deze gevallen moeten bijkomende waarborgen in acht worden genomen, te weten:

- De verantwoordelijke voor de verwerking moet de categorieën van personen aanwijzen die toegang hebben tot de gegevens, alsook precies omschrijven wat hun functie is ten aanzien van de gegevensverwerking. Zulks verplicht de verantwoordelijke voor de verwerking niet om de personen nominatief aan te wijzen maar wel om profielen voor de toegang uit te werken (vb. artsen en verplegend personeel van het ziekenhuis);
- Bij de voorlichting van de betrokken persoon (zie «Verzameling») moet de verantwoordelijke voor de verwerking de wet of normerende bepaling vermelden op grond waarvan de gegevensverwerking is toegestaan. Hierdoor kan worden nagegaan waarop de verantwoordelijke zich grondt om de in beginsel verboden gegevens te verwerken;
- Ingeval de schriftelijke toestemming van een persoon om zijn gevoelige gegevens te verwerken de grondslag voor de verwerking vormt, moeten aan die persoon de redenen worden meegedeeld waarom die gegevens worden verwerkt en hem de lijst worden bezorgd met de categorieën van personen die toegang hebben tot de gegevens.

WAT TE DOEN MET DE VERZAMELDE GEGEVENS?

Zorgen voor de kwaliteit van de gegevens

De verwerkte gegevens moeten nauwkeurig en, indien nodig, bijgewerkt zijn. De verantwoordelijke voor de verwerking moet alle redelijke maatregelen nemen om onnauwkeurige of onvolledige gegevens te verbeteren of te wissen. Indien hij zulks niet doet, kan hij worden gestraft met een boete van 550 tot 550.000 euro.

Zorgen voor de vertrouwelijkheid van de gegevens

De verantwoordelijke voor de verwerking moet ervoor zorgen dat de personen die onder zijn gezag werken, alleen toegang hebben tot en gebruik kunnen maken van die gegevens welke zij nodig hebben voor de uitvoering van hun taken. In geen geval mag aan de personeelsleden toegang worden verleend tot gegevens die zij niet nodig hebben.

Bovendien moet de verantwoordelijke zijn personeel op de hoogte brengen van de wettelijke voorschriften betreffende de gegevensbescherming. Hij moet de beginselen inzake bescherming uitleggen die voortaan in acht moeten worden genomen.

Zorgen voor de veiligheid van de gegevens

De gegevens moeten worden beschermd tegen een ongezonde interne of externe nieuwsgierigheid, alsook tegen niet-toegestane bewerkingen. Het risico op lekken en schendingen van de integriteit van de gegevens is thans maar al te duidelijk aanwezig. Deze schendingen kunnen toevallig of kwaadwillig zijn. Het is van fundamenteel belang veiligheidsmaatregelen te nemen om de gegevens te beschermen.

Deze veiligheidsmaatregelen zijn van tweeërlei aard: organisatorische maatregelen (beperking van het aantal personen dat toegang heeft tot de gegevens, gebruik van toegangscode, afsluiten van de kamers waarin zich de computers en de gegevensbestanden bevinden, enz.) en technische maatregelen.

Hoe gevoeliger de betrokken gegevens en hoe groter het risico voor de betrokken persoon, hoe meer voorzorgsmaatregelen er moeten worden genomen. Bijvoorbeeld, gegevens inzake de gezondheid van een persoon, gebruikt buiten een medische context (bijvoorbeeld door een verzekeringsmaatschappij om een levensverzekering toe te kennen), moeten

door strenge veiligheidsmaatregelen worden beschermd. Om de verantwoordelijke voor de verwerking hierin wegwijs te maken heeft de Commissie een document uitgewerkt met referentiemaatregelen voor de beveiliging van elke verwerking van persoonsgegevens. Dit document is ter beschikking op haar website (link naar de referentiemaatregelen)

Gegevens wissen

Persoonsgegevens mogen niet worden bewaard in een vorm die de mogelijkheid biedt personen langer dan nodig in verhouding tot het nagestreefde doel te identificeren. Zij moeten derhalve worden gewist of anoniem worden gemaakt. Zoniet kan een boete van 550 tot 550.000 euro worden opgelegd.

RECHTEN VAN DE BETROKKEN PERSONEN

Aan eenieder, ongeacht zijn leeftijd, woonplaats of nationaliteit, worden rechten toegekend ten aanzien van de personen die gegevens over hem verwerken:

Recht op informatie

Persoonsgegevens mogen niet worden verwerkt zonder medeweten van de betrokken personen. Wanneer persoonsgegevens worden verzameld, moeten de betrokken personen in kennis worden gesteld van het doel van die verzameling. In de wet is bepaald welke gegevens moeten worden meegedeeld. Deze formaliteit moet worden vervuld, ongeacht of de gegevens bij de betrokken persoon zelf of onrechtstreeks zijn verkregen (Zie "Verzameling van gegevens").

Recht om vragen te stellen

Iedereen heeft het recht aan iedere verantwoordelijke voor een verwerking te vragen of hij al dan niet gegevens over hem bezit. De ondervraagde verantwoordelijke moet al dan niet bevestigen of hij over gegevens beschikt die hem aanbelangen en, indien dit het geval is, moet hij verduidelijken met welk doel hij over deze gegevens beschikt, welke gegevenscategorieën het betreft en wie de ontvangers van deze gegevens zijn.

Het recht op rechtstreekse toegang

Waartoe hebben de betrokken personen toegang?

Iedereen heeft het recht om in een begrijpelijke vorm een afschrift van de verwerkte gegevens, alsook alle beschikbare informatie over de oorsprong ervan te ontvangen. Het recht om de herkomst van de gebruikte gegevens te kennen is bijzonder belangrijk want het is vooral deze vraag die de betrokken personen bezighoudt.

Het is mogelijk dat een beslissing, die ingrijpende gevolgen heeft voor de betrokken persoon, alleen wordt genomen op grond van een geautomatiseerde verwerking (dit kan het geval zijn voor de toekenning van een lening of de intekening op een verzekering). In dat geval moet de betrokken persoon ook toegang kunnen hebben tot de logica die aan de betrokken geautomatiseerde verwerking ten grondslag ligt.

Hoe moet het recht op toegang worden uitgeoefend?

Om het recht op toegang uit te oefenen, moet de betrokken persoon een verzoek richten tot de verantwoordelijke voor de verwerking en daarbij het bewijs van zijn identiteit leveren (bijvoorbeeld door een fotokopie van zijn identiteitskaart bij te voegen). Het verzoek kan over de post of via om het even welk telecommunicatiemiddel (fax, door email met elektronische handtekening) worden toegezonden.

De verantwoordelijke moet ten laatste binnen vijfenveertig dagen na ontvangst van het verzoek antwoorden. Zoniet kan hem een boete van 550 tot 550.000 euro worden opgelegd. Bovendien kan een dergelijk gedrag worden aangegeven bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer en kan zelfs klacht worden ingediend bij de rechter (zie hieronder "Beroep"). Zulks geldt ook wanneer de verantwoordelijke voor de verwerking onnauwkeurige of onvolledige inlichtingen heeft verstrekt.

Recht op onrechtstreekse toegang

In twee gevallen heeft de betrokken persoon onrechtstreekse toegang tot zijn gegevens.

De persoon op wie de gegevens betrekking heeft, heeft toegang tot de *gegevens betreffende zijn gezondheid*, hetzij rechtstreeks, hetzij door toedoen van een persoon werkzaam in de gezondheidszorg gekozen door de betrokken persoon, ingeval de verantwoordelijke voor de verwerking of de persoon zelf om het optreden van een tussenpersoon verzoeken.

Voor *gegevens verwerkt ten behoeve van de veiligheid van de staat, van de openbare veiligheid, van de landsverdediging, van de preventie of van de bestraffing van misdrijven* is eveneens voorzien in een onrechtstreekse toegang. In die gevallen moet de betrokken persoon zich richten tot de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer, waarbij hij het bewijs van zijn identiteit levert, en haar vragen de hem betreffende gegevens te raadplegen. De Commissie voert de nodige controles uit, doet overgaan tot de nodige wijzigingen en deelt aan de betrokken persoon mee dat de verificatie is verricht zonder de inhoud ervan bloot te stellen.

Recht op verbetering

Iedereen kan kosteloos de onjuiste gegevens die op hem betrekking hebben, doen verbeteren en onvolledige, irrelevante of verboden gegevens doen wissen of het gebruik ervan verbieden.

De verantwoordelijke voor de verwerking moet binnen een maand een antwoord geven aan de persoon die om de verbetering heeft verzocht. Hij moet de door

hem uitgevoerde verbeteringen of schrappingen vermelden. Zoniet kan de betrokken persoon zich richten tot de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer om het gedrag van de verantwoordelijke aan te klagen. Hij kan eveneens klacht indienen bij de rechterlijke instanties (zie hieronder "Beroep").

Ingeval onjuiste, onvolledige, irrelevante of verboden gegevens aan derden zijn bezorgd, moet de verantwoordelijke binnen een maand de uit te voeren verbeteringen of schrappingen meedelen aan de personen aan wie die gegevens zijn meegedeeld, tenzij zulks onmogelijk of uitermate moeilijk blijkt te zijn.

Recht op verzet

Eenieder heeft het recht zich ertegen te verzetten dat de gegevens die op hem betrekking hebben, worden verwerkt maar hij moet daartoe ernstige en gerechtvaardigde redenen invoeren.

Beperkingen van het recht van verzet : het recht van verzet wordt niet toegestaan voor de verwerking noodzakelijk bij het sluiten of de uitvoering van een overeenkomst; de betrokken personen kunnen zich ook niet verzetten tegen de verwerking van hun gegevens, die is opgelegd op grond van een wettelijke of reglementaire verplichting.

Wanneer de gegevens worden verzameld met het oog op *direct marketing* (waaronder onder meer reclameacties), kan de betrokken persoon zich kosteloos en zonder enige verantwoording verzetten tegen de verwerking van zijn gegevens. Wanneer wordt gevraagd een antwoordstrook in te vullen en de persoon die de gegevens verzamelt het voornemen heeft ze aan direct marketing-bedrijven te bezorgen, moet hij dit op de strook vermelden en heeft de betrokken persoon het recht zich zonder enige verantwoording tegen deze mededeling te verzetten. Ook wie wordt lastig gevallen door telefonische voorstellen om leden salons te gaan bekijken of wijn te proeven, kan eisen om geschrappt te worden van de lijst van de persoon die hem opbelt.

Het recht niet aan een geautomatiseerde beslissing te worden onderworpen

Het is niet wenselijk dat een beslissing die aan een persoon wordt opgelegd, enkel en alleen afhangt van de beslissingen van een machine. Zo is het dan ook bij wet verboden dat een beslissing die ingrijpende gevolgen heeft voor een persoon, alleen wordt genomen op grond van een geautomatiseerde gegevensverwerking, met als doel bepaalde aspecten van zijn persoonlijkheid te evalueren.

Dit verbod is evenwel niet van toepassing wanneer de beslissing genomen wordt in het kader van een overeenkomst (bijvoorbeeld voor de toekenning van een lening of de intekening op een verzekering) of gegrond is op een wets- of normerende bepaling. In die overeenkomst of bepaling moeten maatregelen zijn voorzien die de vrijwaring van de belangen van de betrokken persoon waarborgen. Deze laatste moet ten minste het recht hebben zijn mening op *gepaste wijze* te doen gelden.

Beroep bij moeilijkheden om zijn rechten te doen eerbiedigen

Bij de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer

In geval van moeilijkheden bij de uitoefening van de rechten toegekend op grond van de wet of in geval van niet-nakoming van de verplichtingen voortvloeiend uit de wet, kan de betrokken persoon een klacht richten aan de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Deze Commissie komt tussen om de verantwoordelijke voor de verwerking ertoe te brengen de verplichtingen die de wet hem oplegt, na te komen. Zij tracht de geschillen in der minne te regelen. In geval van mislukking brengt de Commissie een advies uit over de gegrondheid van de klacht.

Indien zij een misdrijf vaststelt, doet zij hiervan aangifte bij de procureur des Konings. De voorzitter van de Commissie kan elk geschil over de toepassing van de privacywet ook voorleggen aan de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg.

Bij de rechtbank

Ontevreden personen kunnen ook klacht indienen bij de Procureur des Konings bij de rechtbank van eerste aanleg van zijn woonplaats of de voorzitter van deze rechtbank vatten. In dat laatste geval is het bijstaan door een advocaat aangewezen.

OVERZENDING VAN GEGEVENS AAN HET BUITENLAND

Overzending van persoonsgegevens aan een Lidstaat van de Europese Unie

Persoonsgegevens worden voortaan vrij overgezonden tussen de Lidstaten van de Europese Unie. Een persoon die in België is gevestigd, kan derhalve vrij persoonsgegevens aan een ander land van de Europese Unie verzenden indien zulks volgens de Belgische wet gerechtvaardigd is (indien deze overzending nodig is om het aangekondigde doel van de gegevensverwerking te verwezenlijken of indien zulks verenigbaar is met die doelstelling – zie “Onder welke voorwaarden mogen persoonsgegevens worden verwerkt?”).

Een bank bijvoorbeeld kan gegevens betreffende een van zijn cliënten verzenden om in Frankrijk een betaling te verrichten; een Belgisch ziekenhuis kan aan een Italiaanse instelling van de sociale zekerheid de gegevens inzake de hospitalisatiekosten van een lid van die instelling mededelen; een reisagentschap kan aan de Nederlandse luchtvaartmaatschappij en aan het Spaanse hotel waarbij de klant een plaats heeft gereserveerd gegevens betreffende die klant verzenden; een bedrijf kan zijn personeelsbestand overbrengen naar een andere Staat van de Unie.

Overzending van persoonsgegevens buiten de Europese Unie

Buiten de Europese Unie en meer in het algemeen de Europese Economische Ruimte, mogen persoonsgegevens enkel worden overgezonden aan landen die aan die gegevens een bescherming bieden, gelijkwaardig aan die geboden op het grondgebied van de Europese Unie. Gelet op het gemak waarmee gegevens dankzij de nieuwe technologieën circuleren, zou bij gebrek aan een dergelijke regel de uitgebreide bescherming die gewaarborgd wordt in de Europese Unie snel worden uitgehold.

Iedere verantwoordelijke voor een verwerking die persoonsgegevens buiten de Europese Unie wenst over te zenden moet er zich eerst van vergewissen dat het land van bestemming een passend beschermingsniveau biedt. Inderdaad, indien het beschermingsniveau van het land van bestemming als passend kan beschouwd worden, kan de overzending gebeuren alsof het ging om een overzending tussen twee Belgische verantwoordelijken of naar een ander land van de Europese Unie. Men zal niettemin altijd de algemene beginselen van de wet (ondermeer wettigheid, verenigbaarheid van de mededeling van de gegevens aan een derde met de oorspronkelijke verwerking, kennisgeving aan de betrokkenen) moeten eerbiedigen.

Het passend karakter van het beschermingsniveau van landen buiten de Europese Unie wordt bepaald door de Europese Commissie, ondermeer op basis van de algemene en sectorale wetgeving van het betrokken land en van de beroepsregels. De Europese Commissie heeft reeds het passend beschermingsniveau van de volgende landen erkend: Zwitserland, Canada, Argentinië, de Verenigde Staten (indien de ontvanger van de gegevens in de Verenigde Staten de « safe harbour principles » heeft aanvaard), Guernesey en het Eiland Man. Voor alle bijkomende informatie of voor het raadplegen van de laatste bijwerkingen aan de lijst met landen die een passend beschermingsniveau bieden, wordt ten stelligste aangeraden de website van de Europese Commissie te raadplegen.

Indien het land waarnaar men gegevens wenst over te zenden, niet voorkomt in de lijst van de Europese Commissie, betekent dit niet noodzakelijk dat iedere verzending onmogelijk is. Inderdaad, de verantwoordelijke voor de verwerking kan eveneens via een overeenkomst zelf een passende bescherming bieden. Zo kan de bescherming geboden worden door middel van een overeenkomst die bindend is voor de persoon die de gegevens toezendt en voor degene die ze ontvangt en die voldoende garanties bevat inzake gegevensbescherming. In België dient een dergelijke overeenkomst toegestaan te worden bij Koninklijk besluit na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer. Om de verantwoordelijken voor de verwerking hierbij te helpen stelt de Europese Commissie modelovereenkomsten ter beschikking die automatisch beschouwd worden als voldoende waarborgen biedend op het vlak van de gegevensbescherming. In België dienen de overeenkomsten die exclusief en integraal de modelovereenkomst van de Europese Commissie overnemen, in de praktijk niet « bekrachtigd » te worden bij Koninklijk besluit. Zij dienen evenmin het voorwerp uit te maken van een machtiging door de Commissie. Een kopie van de overeenkomst zal niettemin aan de Commissie moeten gestuurd worden opdat deze zich zou kunnen vergewissen van de overeenstemming met de modelovereenkomsten van de Europese Commissie. Bovendien zullen deze verwerkingen in principe moeten aangegeven worden in het openbaar register van de Commissie, behoudens uitzonderingen in functie van de toepasselijke regels inzake de aangiften. De Modelovereenkomsten zijn beschikbaar op de website van de Europese Commissie.

De Multinationals die fluxen wensen te realiseren binnen de groep waarvan sommige leden zich buiten de Europese Economische Ruimte bevinden, kunnen eveneens voldoende waarborgen inzake gegevensbescherming bieden via interne gedragscodes (Binding Corporate rules). Deze codes moeten bekrachtigd worden door de verschillende bij de flux betrokken nationale autoriteiten op het

vlak van de gegevensbescherming (in België moet een Koninklijk besluit worden aangenomen na advies van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer). Er werd een gecoördineerde Europese procedure ingesteld die de multinational de mogelijkheid biedt om zijn aanvraag in te dienen bij een nationale autoriteit die vervolgens contact zal opnemen met de andere betrokken Europese autoriteiten om een gezamenlijk onderzoek te voeren over het ontwerp van gedragscode en aldus te komen tot coherente beslissingen vanwege de verschillende autoriteiten op het vlak van gegevensbescherming. Gelieve voor meer informatie de website te raadplegen van de Europese Commissie alsook de werkdocumenten die werden aangenomen door de groep artikel 29 (ondermeer de documenten 74, 107, 108 en 133, dit laatste document bevat een typeformulier voor het inleiden van een gecoördineerde goedkeuringsprocedure).

Bij gebrek aan een overeenkomst bestaan er nog bepaalde «uitzonderingen» die toelaten gegevens over te zenden naar derde landen. Dit is ondermeer het geval wanneer de betrokkenen hun ondubbelzinnige toestemming geven voor de verzending van hun gegevens aan een dergelijk land, wanneer de verzending noodzakelijk is voor de tenuitvoerlegging van een overeenkomst met de betrokken persoon of wanneer de gegevens afkomstig zijn uit een openbaar register ter informatie van het publiek (bijvoorbeeld telefoongids, handelsregister). Deze uitzonderingen moeten op een restrictieve wijze geïnterpreteerd worden en kunnen geen normaal kader vormen voor de verzending van gegevens (Zie het werkdocument 114 van de werkgroep «artikel 29» betreffende de gemeenschappelijke interpretatie van de bepalingen van artikel 26, 1ste lid van de Richtlijn 95/46 van 24 oktober 1995, aangenomen op 25 november 2005) . Het is aangewezen om snel een contractuele oplossing te vinden die toelaat beduidend grotere waarborgen te bieden voor de bescherming van de gegevens van de burgers.